

La Sénia, centre de referència de l'aviació de la Guerra Civil

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Situació estratègica. L'any 1937 el govern de la República va construir un camp d'aviació al municipi de l'interior del Montsià, situat estratègicament entre Saragossa, Terol, Barcelona, València, Madrid i Palma de Mallorca

Clément Ader l'any 1890 aconseguia volar per primera vegada al món, amb un fràgil avió que no podia transportar pes, construït de fusta i ales de lli que sovint es trencava en ple vol. A poc a poc els avions s'anaren millorant i quan passaren a usar-se per la guerra es van desenvolupar aparells especialitzats, a partir del 1909, més forts, amb motors més potents i amb ales metàl·liques. Des d'aquest període és quan es va intuir que els avions podien servir com a armes de guerra. Fins aquell moment els exèrcits havien lluitat per terra i per mar. En principi ja el 1912 els feren servir per conèixer els moviments de les tropes enemigues, observades des del cel i fent-ne fotografies per saber els efectius humans i tècnics, i poder-los contrarestar.

La Primera Guerra Mundial va ser essencial per al desenvolupament de l'aviació. Els avions ja es preparaven per combatre al cel, amb aparells lleugers i ràpids. Altres més pesats i lents ja els feren servir per bombardejar l'enemic, com ja ho feia l'artilleria des de

Es va expropiar un camp d'oliveres de 90 hectàrees i es van construir tres pistes

feia segles. Va ser l'any 1916 a la Batalla del Somme quan es va desenvolupar la força aèria més dimensionada igual per alemanys i francesos.

Entre la Primera i la Segona Guerra, els enginyers nazis alemanys van experimentar un gran creixement a l'aviació de guerra. La resta de potències, observant els progressos d'Adolf Hitler, es preparaven fortament per no restar enrere.

Espanya, en canvi, quedà molt endarrerida amb relació a les potències del moment, com USA, Japó, Alemanya, Anglaterra o França. Però a Catalunya, la Mancomunitat va fundar l'Esco-

Un dels aparells que es poden veure a la Sénia. FOTO: JOAN REVILLAS

la de Vol al camp de la Volateria. Salvador Hedilla en fou nomenat el seu director però va morir d'accident. També a Catalunya es van regular els primers vols comercials de passatgers d'Espanya, entre Barcelona i Tolosa i Palma de Mallorca. Havent caigut la dictadura de Primo de Rivera i restablerta la democràcia, l'any 1931, la República va fundar l'Escola Catalana d'Aviació i va celebrar exhibicions aèries. I l'empresa automobilística catalana, la Hispano Suïça, que fabricava els anys 20 els millors cotxes del món, també va fabricar motors d'aviació de gran prestigi.

Quan el general Franco va escometre el cop d'estat contra la República el juliol del 1936, revoltant-se contra el govern democràtic amb la força de les armes i amb l'ajuda de Hitler i Mussolini, el govern lleial va construir un camp d'aviació a la Sénia situat estratègicament entre Saragossa, Terol, Barcelona, València, Madrid i Palma. Va expropiar una finca plana d'oliveres de 90 hectàrees situada a dos quilòmetres

de la població i, arrencant l'arbrat, va construir tres pistes creuades de 1200, 900 i 1100 metres de llargària, un centre de comandament i refugi antiaeris. El setembre del 1937 l'aeròdrom estava acabat i immediatament s'hi instal·laren els novells pilots instruits a Rússia acompanyats dels seus instructors d'aquesta nacionalitat, per pilotar els bombarders bimotors Tupolev SB (Katiushkes), els caces Polikarpov I-16 (Mosques), els Dewoitine D-510 i Latécoère Late -28, amb una dotació d'uns 300 homes.

Però el camp d'aviació de la Sénia va servir poc a l'exèrcit republicà. El 14 d'abril del 38, o sigui set mesos després d'haver-lo construït, les tropes franquistes, amb l'objectiu de seccionar els fronts republicans de València i Catalunya que estaven units, van ocupar aquesta població i arribaren a Vinaròs. Des d'aquell moment i fins a acabar la guerra l'aeroport va ser dirigit per la Legió Còndor d'Alemanya, on va portar la majoria de la seva potent força aèria, la Luftwaffe, que havia de servir per

provar els aparells, els bombarders i els diferents objectius quan Hitler es preparava per a la Segona Guerra Mundial. Al camp de la Sénia s'hi van instal·lar 600 homes i en algun moment van arribar a ser 1.200. La potencialitat de l'aviació alemanya va ser molt superior, sumada a la italiana de Mussolini, amb relació a la russa, menys desenvolupada i amb menys aparells i sense els recanvis necessaris per a la seva reparació. L'estada dels dos exèrcits va afavorir els habitants de la Sénia, i en moments de la difícil subsistència de la guerra, van disposar de millor qualitat de vida gràcies als subministraments que arribaven per atendre els aviadors i la bona relació amb la població.

De fa uns anys, un grup de senienços va reviscolar el camp d'aviació abandonat i paral·lelament va crear el Centre Museístic de la Història de l'Aviació de la Guerra Civil, essent el seu promotor, José R. Bellaubí. El seu objectiu era recuperar el conjunt històric i patrimonial, crear una oferta

cultural innovadora, donar a entendre la importància de la intervenció estrangera en el món de l'aviació i potenciar el turisme. L'agost del 2011 es van rehabilitar les instal·lacions pràcticament enrunades del camp d'aviació, l'edifici del comandament i els refugis.

Va ser l'any 2017 quan l'Ajuntament va rehabilitar una nau industrial d'amples dimensions, situada entre el nucli de la població i el camp d'aviació, on s'instal·laren diversos avions amb possibilitat de disposar de totes les peces aeronàutiques recuperades al mateix edifici. És destacable l'avió soviètic que va operar a la guerra, conegut per Mosca. La seva rèplica correspon a l'I16 tipus 10. El van començar a reconstruir el 2002 i el van acabar el 2010 el grup de senienços aficionats i membres del museu. També un Messerschmitt BF109E que havia operat al camp de la Sénia però que l'any 1940 s'havia estavellat al Prat, en una exhibició acrobà-

Des de l'abril de 1938 i fins al final de la guerra, va ser seu de la Legió Còndor alemanya

tica, en un terreny pantanós del delta del Llobregat, on va morir el pilot, el tinent d'aviació Eduardo Laucirica. Havent passat 62 anys, el 2002, una màquina excavadora que treballava ampliant l'aeroport va recuperar l'avió. Les seves restes es van recuperar amb la supervisió de l'Exèrcit de l'Aire i cedides pel SHYCEA. Des d'aquell moment l'aparell es va reconstruir per fases, havent catalogat i netejat les peces, recuperant el fusellatge, el timó, la cabina, els controls de vol, els sistemes d'oxigen, entre altres. En una segona fase abordarà el muntatge del tren d'aterratge i el motor. També disposen d'un Tupolev SB2, bombarder soviètic bimotor, molt ràpid, un Hispano Aviación HA-220 SuperSaeta fabricat a Sevilla i un simulador de vol.